

Asia: VN/24895/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sähkön vähittäismyyntihintojen sääntelystä sähkön hintakriisin aikana ja Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Paikallisvoima kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalla laeiksi sähkön vähittäismyyntihintojen sääntelystä sähkön hintakriisin aikana.

Yleisellä tasolla lausumme seuraavaa.

Paikallisvoima ry pitää perusteltuna nykyistä toimintamallia, jossa sähkön hinnoitteluun ei kohdistu julkisia hintasäätelytoimia. Energiaköyhyydessä elävien ja muutoin heikossa asemassa olevien kotitalouksien suojelu on tarkoituksenmukaista toteuttaa sosiaalipoliittisin keinoin eikä puuttamalla markkinaehtoiseen sähkön hinnoitteluun. Tämä periaate tulisi huomioida kaikissa tilanteissa, myös mahdollisen hintakriisin aikana.

Kuluttajilla ja pienillä yrityksillä on käytettävissään erilaisia sähkötuotteita, joiden hinnoittelumallit tarjoavat joustoa kulutuksen ja riskien hallintaan. Samanaikaisesti sosiaaliturvajärjestelmä, mahdollistaa tukien kohdentamisen tehokkaasti niitä eniten tarvitseville. Markkinaehtosiin sähkömarkkinoihin puuttuminen erillisellä hintasäätelyllä ei ole oikeasuhtainen eikä tarkoituksenmukainen keino näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ehdotuksessa keskeisesti esitetään, kuinka ”Verkonhaltijan tai mittausalueen tasevastaavan, joka on vastuussa mittausalueen sähköntoimitusten mittauksesta ja selvityksestä, tehtävänä olisi laskea säänneltyyn hintaan oikeuttavan sähköenergian kulutuksen määrä loppukäyttäjän sähkökäyttöpaikkaan”. Suomessa on 77 jakeluverkonhaltijaa, keiden tehtävänä on sähkön kulutuksen mittaus loppuasiakkaan sähkön käyttöpaikassa. Mittaustiedot välitetään keskitettyyn tiedonvälityspalvelimeen Datahubiin. Esitämme yleisellä tasolla muutosta ehdotettuun

kokonaisuuteen. Muutosehdotuksen mukaan Datahub laskisi henkilötunnuksella yksilöidyn käyttöpaikan sähkön kulutukset ja toimittaisi nämä tiedot sähkön myyjille edelleen käytettäväksi. Tämä ehdotus pienentäisi toimialalla yleisesti tarvittavien tietojärjestelmämuutosten vaatimuksia ja kustannuksia.

Yritysvaikutusten osalta vahvistamme, että esityksellä on välittömiä merkittäviä vaikutuksia sähkön vähittäismyyjiin. Esityksen mukaan sähkönmyyjät ovat veloitettuja varautumaan sähkön hintasääntelyn tekniseen toteutukseen. Vahvistamme että käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa sähkönmyyjien tietojärjestelmiin uusien toiminnallisuuksien hankkimista. On havaittava, että esityksellä on välittömiä vaikutuksia mahdollisesti myös jakeluverkonhaltijoille, joiden tietojärjestelmiin täytyisi myös tehdä muutoksia. Olemme aikaisemmin esittäneet, että jakeluverkonhaltijat jäisivät mittaustiedon hyvityslaskennan ulkopuolelle ja laskennan toteuttaisi Datahub.

o Tietojärjestelmät käytännössä hankitaan järjestelmätoimittajilta. Suunnittelulle ja toteutukselle on jätettävä tarpeellinen aika. Samalla on huomioitava, että tehtäviä tietojärjestelmä uudistuksia ei välttämättä koskaan käytettäisi, jolloin järjestelmämuutos sekä investointi olisi käytännössä vailla tosiasiallista tarvetta. Lainsäädännössä täytyisi säätää vain minimitasolla valmius ottaa kiireellisesti käyttöön hyvitysjärjestelyt, ilman että niitä toteutetaan käytännön toimintatasolle etukäteen. Kiireellinen käyttöönotto olisi mahdollisuus toteuttaa, koska mahdollinen käyttöönotto tulisi mekanismin mukaan sähkön myyjille ja muille toimijoille tietoon hyvissä ajoissa etukäteen. Kuten sääntelyssä todetaan, hintasääntelyn käyttöönotto itsessään vaatii EU komission ehdotuksen hintakriisistä sekä sitä seuraavan Neuvoston julistuksen.

Näkemyksemme mukaan lain mukaista vähittäismyyntihintojen sääntelyä ei tule saattaa voimaan missään muussa tilanteessa kuin yksiselitteisesti direktiivin reunaehtojen toteutuessa. Kansallisesti liikkumavaraa hintakriisin julistamisessa ei ole. Asian tulisi näyttäytyä lainsäädännössä hyvin selkeästi. Sähkön hinta Suomessa voi kuluttajilla jatkossakin muuttua voimakkaasti eri vuodenaikoina. Olisikin tärkeää lisätä informaatio-ohjausta, koska nykyisin voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuluttajilla on paljon mahdollisuuksia vaihtaa sähkösopimuksia tai valita eri kausien mittaisia sekä hintaan vaikuttavien yksityiskohtien välillä. Lisäksi informaatio-ohjauksella voidaan tukea uuden liiketoiminnan käyttöönoton tarvetta esimerkiksi joustopalveluiden ja varastoinnin osalta.

Säännöskohtaiset perustelut.

2 § Määritelmässä jää epäselväksi, koskettaako sääntely yhdistystä? Pienet yritykset voivat olla järjestäytyneinä myös yhdistysmuotoon. Asiasta mainitaan 7 § kulutuksen määrän laskennassa mutta jää määritelmässä epäselväksi.

3 § Sähkön vähittäismyyntin hintakaton ja tukikaton vahvistaminen

Pykälän ensimmäisessä momentissa viitataan Suomen sähköalueeseen. Tämä on Ahvenanmaan kannalta ongelmallista, koska Ahvenanmaa kuuluu Ruotsin sähköalueeseen SE3. Ahvenanmaan itsehallintoalueen osalta kirjaukset tulee olla selkeitä.

4 § Loppukäyttäjän keskimääräisen sähkön vähittäismyyntihinnan laskeminen

Pykälän kirjaukset koskien dynaamisia sopimuksia on näkemyksemme mukaan haastava toteuttaa. Näkemyksemme mukaan esitetyssä painotetussa keskihinnan mallissa täytyisi ensin toteuttaa eräänlainen ”esilaskun laskenta”, jotta voi arvioida ylittääkö keskihinta tukikatkon rajan. Tämä olisi uusi ominaisuus nykyjärjestelmiin ja muutos järjestelmiin olisi merkittävä.

- o Ehdotamme muutettavaksi, että raja perustuu kyseisen kalenterikuukauden spot-sähkön keskihintaan sähköalueella niiden asiakkaiden osalta, joilla on dynaamiset hinnat. Muutoksella vältettäisiin huomattavan suuri uusi järjestelmän ominaisuus, mutta käytännössä saavutetaan sama lopputulos.

5 § Sähköyhtiöiden ja pienten yritysten velvollisuus noudattaa säänneltyä hintaa

Pykälän 3 momentissa säädetään, että sähköyhtiöiden on viipymättä toteutettava hintasääntelyn edellyttämät muutokset tietojärjestelmissä. Kirjaus on epäselvä sekä samanaikaisesti ongelmallinen.

- o Olemme aikaisemmin esittäneet, että tulisi olla riittävää sähkön myyjille sekä heidän järjestelmätoimittajillensa toteuttaa valmius tietojärjestelmiin, jotta hintasääntelyn mukaiset toiminnallisuudet olisivat nopeasti käyttöönotettavissa. Hintasääntelyn julistaminen on vaatinut pitkäaikaisen korkean sähkön hinnan yleisen tason ja tämä itsessään laukaisisi tarpeen toteuttaa valmistellut uudet toiminnallisuudet. Ehdottamamme muutos olisi kustannustehokkain tapa edetä ja tekninen valmius riittäisi tavoitteen saavuttamiseksi.

- o Arvioiden mukaan pelkkä ehdotetun lainsäädännön uusien ominaisuuksien tarpeiden määrittely kestää vähintään kuukausia ja lopullinen käyttöönotto arvion mukaan reilusti yli vuoden. Vähimmäistasona esitämme 24 kuukauden siirtymäaika vaadittujen ominaisuuksien hallittuun käyttöönottoon.

6 ja 7 § Säänneltyyn hintaan oikeuttava kulutuksen määrä

Sähkönkulutus vastaavilla ajanjaksoilla edellisenä vuonna on ongelmallinen useista syistä. Keskeinen syy on, että kulutuksessa on voinut tapahtua merkittäviä muutoksia vuosien välillä. Esimerkiksi lämmitysjärjestelmien vaihto, asiakkaiden muutot kesken kuukausien, ylipäättään asiakkaan muuttaminen uuteen kohteeseen, pienten yritysten toiminnan tason muutokset, ulkolämpötilan eroavaisuudet ja tästä johtuva lämmityskauden tai jäähdytyskauden kulutus muutos vaikuttavat voimakkaasti eri vuosien välillä.

- o Yksinkertaistuksen vuoksi esitämme, että säänneltyyn hintaan oikeuttavaan kulutuksen tulisi perustua yksinomaan kuluvan kalenterikuukauden todelliseen kulutukseen. Muutos yksinkertaistaisi uusien tietojärjestelmäominaisuuksien tarvetta ja uusia laskutuksen laskentarutiineja merkittävästi.

Erityisenä haasteena lausumme ongelman pienten yritysten tilinpäätösarvioinnista. Sähköyhtiö ei voi tietää, onko kyseessä viimeisin tilinpäätös esimerkiksi silloin, kun yrityksellä on katkennut tilikausi. Lisäksi sähkön myyjän täytyisi tietää toimitettavien asiakirjojen oikeellisuus sekä paikkaansa pitävyys. Lisäksi pienet yritykset ovat usein toiminimiyrityksiä, eikä näiden kirjanpito vaadi tilinpäätöksen laatimista. Epäselväksi jää, miten toiminimiyrittäjiä kohtaan toimitaan.

o Esitämme että toiminimiyritykset lisätään pienten yritysten määritelmiin ja niiden osalta käsittely vastaisi kotitalousasiakkaiden käsittelyä.

9 § Laskentatehtävän täytäntöönpano

Suomessa on käytössä sähkökaupan keskitetty tiedonvaihdon järjestelmä Datahub. Jakeluverkonhaltijan tehtävä on mitata sähkön kulutus käyttöpaikoissa ja toimittaa ne Datahubiin sähkön myyjille välitettäväksi. Vastaavasti myyjät käyttävät Datahubia jakeluverkkoyhtiöiden suuntaan. Ehdotamme muutosta, minkä mukaan laskentatehtävä osoitetaan keskitetylle tiedonvaihdon järjestelmä Datahub.

o Jakeluverkkoyhtiöillä ei ole tietoa asiakkaiden ja heidän valitseman sähkönmyyjän välisen sähkönmyyntisopimuksen hinnasta, eikä voi arvioida, mitä kohteita mahdollinen hintasäätely koskee.

o Sähkön myyjien on prosessissaan toteutettava laskenta kohteista, mille mittaustiedot täytyy saada. Joka tapauksessa myyjät pyytävät mittaustietoja nykyisessä tiedonvaihdon prosessissa keskitetyn tiedonvaihtopalvelu Datahub kautta.

o Ehdotuksen laskennat näkemyksemme mukaan on kustannustehokkaampaa toteuttaa yhteen keskitettyyn tiedonvaihdon järjestelmään kuin 77:lle eri sähkön jakeluverkkoyhtiölle. Käytännössä Datahubiin päivittyy kerran vuorokaudessa (tulevaisuudessa kuuden tunnin välein) kaikki mittaustiedot, kaikilta säätelyn alaisilta käyttöpaikoilta. Myyjät lähetettyään tiedon säätelyn alaisista kohteista Datahubille, voi Datahub toteuttaa yhteenvetolaskennat keskitetysti.

12 § Sähkönhankintakustannusten korvaaminen sähköyhtiöille

Pykälässä jää epäselväksi, koskeeko tämä myös Ahvenanmaata. Lisäksi pykälässä säätää siitä, kuinka nopeasti Valtiokonttori maksaa korvaukset sähköyhtiöille. Mahdollisessa hintakriisi tilanteessa sähkön hinnat ovat olleet jo pidemmän aikaa korkeammalla tasolla ja sähkön myyjien maksuvalmius on valmiiksi tukkusähkömarkkinoiden vaatimusten vuoksi koetuksella. Valtionkonttorin maksuaikataulun tulisi olla mahdollisimman nopea.

Lakiin tulisi yleisesti lisätä, että sähköyhtiöllä on tällaisissa tilanteissa oikeus soveltaa kuukausittaista laskutusväliä riippumatta siitä, onko asiakkaalla sopimuksessaan pidempi laskutusjakso. Muussa tapauksessa sähköyhtiöillä on riski ajautua maksuvaikeuksiin, kun asiakkaat maksavat vain osan ja Valtionkonttori osan kustannuksista. On huomattava, että samanaikaisesti tukkusähkömarkkinoiden

vaatimukset ovat voimakkaita. Korvaukset maksetaan lisäksi takautuvasti jokaiselta kalenterikuukaudelta, mikä painottaa kuukausittaisen laskutuksen mahdollisuuden tärkeyttä.

Pykälän 4. momentissa annetaan Valtionkonttorille oikeus saada hakijalta loppukäyttäjän sähköenergian kulutustietojen, laskutustietojen ja sähkönmyyntisopimusten hintatietojen lisäksi kyseisten tilikausien tarkastetut tilinpäätökset. Momentissa jää epäselväksi, milloin nämä tiedot toimitetaan ja mikä vaikutus tietojen toimittamisella on maksuaikataulun suhteen. Korvausten maksuaikataulu on edellä mainitun mukaisesti kriittinen sähkön myyjän näkökulmasta kriittinen.

o Ehdotamme momenttiin lisäystä, että kyseiset tiedot voidaan toimittaa jälkikäteen. Tämä mahdollistaisi mahdollisimman nopean korvausten maksamisen.

Nykänen Jari
Paikallisvoima ry